

חולין צד

משה שווערד

1. עיין במראה מקומות סוף דף צג

2. מאירי על חולין דף צד/א

גדולי האחרונים למדו ממשנתנו שגיד הנשה מותר בהנאה שאלו היה אסור בהנאה אף נתינתו לגוי היתה אסורה שהמתנה הנאתו היא ויש חולקין בזו מכח שמועות שבתחלת פרק כל שעה ואין דבריהם נראין וכבר כתבנו למעלה (צ"ב ב').

3. חדושי הרשב"א מסכת חולין דף צג עמוד ב

גמ' שלמה אין חתוכה לא, [1] ופירש"י ז"ל דרך משמע שלמה, ולא ידעתי מי הצריכו צ"ל לכך דחתוכה נמי ירך מיקרי, [2] אלא מפני שמקומו ניכר דקתני במתני' דייק כלומר שלמה שמקומו ניכר אין חתוכה שאין מקומו ניכר לא, כנ"ל.

4. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף צג עמוד ב

גמרא שלימה אין חתוכה לא. פי' מדקתני שמקומו ניכר דאילו בחתוכה אין מקומו ניכר. ואמרינן במאי עסקינן אילימא במקום שמכריזין חתוכה נמי לישדר וכו'. שמועה זו עמוקה מאוד וצריכה ביאור והריני מפרשה בקיצור כפי מה שקבלתי ממורי הרא"ה ז"ל, וכללא דשמעתא דכולה שמעתין מיירי במקום שכל הטבחים או רובא טבחי ישראל, ואילו למשורת הדין כל בשר הנמצא ביד גוי מותר, ואפילו לרב דאסר בשר שנתעלם מן העין, דנמצא ביד גוי שאני כדאיתא לקמן בשמעתין (צ"ה א'), והיא הנותנת שאסור להם לעולם למכור לגוי נבילה וטריפה דדילמא זבין ליה ישראל מיניה, ויש מקומות שלא רצה לעמוד על דין זה לפי שהיו מפסידין בנבילות וטריפות שלהם ולפיכך עשו תקנה אחרת בהם, והיתה התקנה על שני הדרכים, האחד מקום שאין מכריזין לעולם, והשני מקום שמכריזין, המקום שאין מכריזין שמו עצמם הפך שורש הדין והוא שאפילו היתה טריפה נבילה ידוע לא היו מכריזין עליה כלום, וקבלו עליהם שכל בשר הנמצא ביד גוי אסור להם לעולם כדי שיהא מותרין למכור לגוי לעולם וטריפות שלהם, והמקום שמכריזין חלקו בדינם כי ביום שיהיה להם טריפה במטבחים שיכריזו אותה ואותו יום מותרין למכור לגוי טריפות ונבילות ואסורין ליקח מהם בשר כדין מקום שאין מכריזין, וביום שלא תהיה טריפה במטבחים לא יכריזו כלום ויהיו עומדין על קו הדין ומותרין ליקח ואסורין למכור, וכל שאנו אומרים בשמועתינו מקום שמכריזין רוצה לומר שמכריזין ולא הכריזו ויש בכלל זה שני המקומות המנהג שאמרנו וגם שורש הדין, וכל שאנו אומרים בשמועתינו מקום שאין מכריזין כולל שני מקומות דין מקום שאין מכריזין שאמרנו ודין מקום שמכריזין והכריזו ששני אלו דינם שוה, ולכך לא הוצרך התלמוד להקשות ולתרוץ בכל שמועתינו אלא מקום שאין מכריזין ומקום שמכריזין כי בשני אלו נכללין הדין והמנהגות, וזהו כלל גדול וברור לכל השמועה.

5. חדושי הרשב"א מסכת חולין דף צג עמוד ב

במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין וכו', כולה שמעתא דבמקום שמכריזין ומקום שאין מכריזין בטבחי ישראל ומקולי ישראל קא מיירי, דמדינא הוא [דמקום] דטבחין ומקולין של ישראל הם כל בשר הנמצא ביד גוי מותר ליקח ממנו והולך ואוכל, ואינו חושש לא משום טריפות דישאל ולא משום נבילות שמנבלים גויי העיר איש בביתו לפעמים, משום דמיעוט טריפות דישאל ומיעוט נבילות שמנבלין הם לגבי שחוטות וכשירות מיעוטא דלא שכיח הוא לא חיישינן ליה כלל, וכיון דמדינא מותר ליקח מהן היה אסור למכור להן לעולם נבילות וטריפות שמה יחזור וימכרנו לישראל וכדתנן בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לנכרי, וכעובדא דארבא דטבעא בחיטתא (פסחים מ' ב') דאסרינן לזבוני לגוים, וכן (ביתא) [כריא] דחיטי דנפל עליה חביתא דחמרא דכפ' השוכר בע"ז (ס"ה ב') דאסרינן לזבוני לגוים בעיניה, וכולהו משום שמה יחזור וימכרנו לישראל, וכן נמי בגד שצבעו בקליפי הערלה שאסור למכרו לנכרים, וכן הדין לכל הדברים האסורים שכיוצא בהן ניקחין מן הנכרי, ולפי שהזכר הפסד ממון שלא למכור להם נבילות וטריפות הנהיגו במקצת המקומות להכריז ביום שנפל טריפה או נבילה במקולין נפל בשרא לבני חילא וכל אותו היום אסור ליקח בשר מן הנכרי דחוששין שממנה היה,

וכל יום שלא הכריזו מותר, ועל סמך המנהג התירו למכור להם נבילות וטריפות, ומקצת מקומות הנהיגו שלא להכריז לעולם בין ביומא דאיכא טרפתא בין ביומא דליכא ושללא ליקח מהן כלל ומוכרין להן ולא לוקחין מהן, וא"ת א"כ היאך העמידו בסמוך משנתינו במקום שאין מכריזין גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל והא במקום שאין מכריזין אין לוקחין מהם כלל וא"כ מה הועילו בתקנתן, וי"ל דההוא מתרץ דאוקמה סבר דלא התירו למכור אלא במפרש טריפה היא [אבל] בסתם כלל לאו משום גזירה שמא יראה ישראל שזה מוכר לו סתם מימר אמר דלאו טרפה היא, דאי טרפה לא הוה מזבין לה סתם שמא יתפס עליו כגנב, ואפילו בנותנה לו במתנה בוש הוא למחר כשיודע לו שטריפה או נבלה נתן לו, והילכך אי טריפה זבין ליה א"נ יחיב ליה איבעי ליה למימר לישראל הרואה שלא יקח ממנו, אבל כששולח או מוכר לו כשירה א"צ לפרש, והילכך חתוכה לא, והיינו דאמרינן בסמוך ואב"א במקום שאין מכריזין גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל.

6. ספר ישא ברכה

ור"ת פי' שם דמחני' איירי שאמר הישראל גהדיא להנכרי שטרס וניקר אותו וזה השומע כסבור שאמת אומר ולוקח מן הנכרי ואוכלו בגידו (אבל צריך שלמה לא שייך כלל, שהרי רואה שלא ניטל הגיד). והרמב"ם כתב כעיי"ן דמיי' שהישראל אומר לעכו"ם שהירך כשרה וישראל אחר השומע יקח מן העכו"ם (שיודע שאסור לגנוב דעת העכו"ם וודאי כשרה) וכשרואה שהירך חתוכה סבור שניטל הגיד ואוכלה בגידה, ודבריו מזוהרין בטו"ז ס' ס"ה (סק"ה). ומהרי"ע ז"ל כתב דחיישין שמא הישראל אחר יראה שמוכר לישראלים בשר אחר "מזהמה זו" ועיי"כ יודע שכשרה, וכיון שנחתכה הירך כסבור שניטל נמי הגיד. ועיי' בלז

רמז) בגמ' גזירה שמה יתננה בפני ישראל כו'. ואע"ג דכולי עלמא לא זבין בשר מעכו"ם במקום שאין מכריזין אפ"ה חיישי רבנן למיעוטא דלמא איחזמי שישראל אחר יראה איך שישראל זה נתנה לעכו"ם ומזבין מיינה ואם יראה שנחתך במקום הגיד סבור שכבר ניקר אותו ויאכלנה בגידה כדפרש"י להלן (עמוד ז'), והרש"ש הגיה ישראל "אחד".

7. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף צד עמוד א

וטעמא דחתוכה דגוי מידע ידעו. [1] פירש"י ז"ל משום דגוי אינו יודע לחתכה ולפורעה כדרך שהגיד מונח כמו הישראל שיודע ומכיר מקומו של גיד זה, וכתב עוד ז"ל ועל דא סמך רבי בשולח לחבירו ירך על יד גוי ולא עשה בה חותם שאם היא חתוכה כדרך שישראל חתוכה אחר חטית הגיד היא מותרת ע"כ, פירוש לדבריו דהא ליכא למיחש שמא החליפה גוי בירך אחרת שלא היתה משובחת כשל ישראל וחתכה במקום גיד הנשה וחטיטה, דהא חתוכה דגוי מידע ידעו שאינו יודע לנקרו כישראל, [2] וכתבו רבותינו הצרפתים ז"ל לפי סברא זו הוא הדין דהיה מתיר רבינו ז"ל בשר מנוקד מחלבו יפה שהניח ישראל ביד גוי או ששלחו לחבירו בלא חותם, דניקור חלב דגוי מידע ידעו, ומיהו דוקא בכי הא שהניח ירך או בשר שלו ביד גוי דלא דחיישין לאיחלופי מהאי טעמא דאמרינן, אבל בשר או ירך הנמצא מנוקד ביד גוי [לא] דחיישין שמא ניקרה ישראל לעצמו ואחר כך מצא שהיה טריפה ומכרו לגוי זה, משום דבזמנינו בשר הנמצא ביד גוי אסור דהא איכא רוב טבחי גוי או מחצה על מחצה, ולא התיר רבינו ז"ל אלא דלא ניחוש לאיחלופי ונימא כאן נמצא כאן היה, ומעתה מה שהתיר רבי ז"ל בשולח ירך מנוקד לחבירו בלא חותם, אין זה אלא כשהודיעו בכתבתו הניכר לו שהוא שולח לו ירך מנוקד בלא חותם.

ומעתה נסתלקה קושיא גדולה שהיו מקשים על שמעתתינו לפי שיטה זו, אמאי אוקמה השתא במקום שמכריזין, נוקמה אפילו במקום שאין מכריזין, והיינו טעמא דחתוכה לא לישדר משום דכיון שהיא חתוכה על יד ישראל הרי הוא רואה שלא חתכה גוי דחתוכיה מידע ידעו, וכיון שהוא מחותך כדרך [ש]ישראל חתכה אתי למיכל

מיניה דקסבר שהיא כשרה, דאלמלא שהיא אינה כשרה לא היה ישראל מחטטה, ובמה שכתבנו לא קשיא, דבהא ודאי במקום שאין מכריזין שמותר לימכר לגוי נבילות וטריפות, מיחש חיישי ישראל כי אחר שהתחיל ישראל לחותכה נודע לו שהיא טריפה ומוכרה לגוי וכו', דהא לא איתחזק לו התירא ברשות גוי זה. והכל מודים לפי שיטה זו דדוקא בבשר מנוקר לא חיישינן לחלופי והוי כחותם, אבל שחיטה עצמה לא הוי סימן לא בעוף ולא בבמה כדרך שהיה אומר הרב בעל העיטור ז"ל דבין שחיטה דישאל לדגוי לא ידע, ותדע דבפרק אלו מציאות (ב"מ כ"ד ב') לא התירו משום שחיטה אלא במקום טבחי ישראל דבשר הנמצא ביד גוי מותר.

8. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף צד עמוד א

ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין. פ"י והוא הדין במקום שמכריזין והכריזו דתרוייהו חד דינא אית ליה דמותר למכור טריפה לגוי ואסור ליקח בשר מהם, ודקאמרת דחתוכה נמי לישדר דהא לא מיזבן מיניה. גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל. נראה מפירוש רש"י ז"ל שהוא מפרש גזירה שמא יתננה לגוי סתם בפני ישראל ואותו ישראל סבור שניטל גידה לגמרי ואוכלה כמות שהיא, וזה תימא היאך אינו חושש שמא טריפה היא, דהא במקום שאין מכריזין מותר למכור טריפה לגוי סתם, ואפילו משום גניבת דעת ליכא שהכל יודעים שאנו מוכרין להם טריפותינו, וכל שכן דאכתי לא נחתינן השתא למידע דאיכא בהא משום גניבת דעת, וכי תימא דסמך אותו ישראל שהיא כשרה לפי שרואה אותה חתוכה במקום גיד הנשה בחיתוך ישראל, הא כתיבנא לעיל שאף לדעת רש"י ז"ל שאין זה סימן להתיר במקום שאין מכריזין כיון שלא הפקדנוהו אנו ברשותו של גוי, לכך פירשו בתוספות דהכי פירושא שמא יתננה לו בפני ישראל בפירוש בתורת כשירה, או שהיה יודע בה אותו ישראל הרואה שהיא כשרה, והשתא סמך שהיא חתוכה ומחוטטת כראוי ואכיל להו, ומה שגזרו כאן שלא בפני ישראל אטו בפני ישראל מה שלא עשו כן במסכת עבודה זרה (ס"ה ב') בענין ההיא ביתא דחטיי דנפל ביה חמרא דיינ נסך, וכן מה שחשו בכל השמועות שלא ידקק הרואה שהיא מחוטטת כראוי, טעמא דמילתא לפי שהיו מזלזלים בזמן ההוא בענין גיד הנשה כדאמרינן לעיל מעיקרא סברי כרבי יהודה, כנ"ל.

9. בענין גניבת הדעת

א. רמב"ם פירוש המשניות - מסכת כלים פרק יב משנה ז

אמרו (חולין צד.) (ע"ה) אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים, וכ"ש בדבר שיכול לבא לידי חילול השם שזהו חטא גדול והגעה לאדם תכונות רעות, ואלו הרעות כולן אשר ביאר הש"י שהוא יתעב אותם ויתעב עושה אמר (דברים כה) כי תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה כל עושה עול, וכבר יצאנו מכוונתנו הנה, אבל נעיר שאינו ראוי ההשמטה ממנו ואשוב לכונת המסכת:

ב. ספר שערי תשובה - שער שלישי אות קפד

החלק השביעי - מי שמתעה את חברו לאמר כי עשה עמו טובה או דיבר טוב עליו ולא עשה. אמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין צד, א): אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת נכרי. והנה החטא הזה חמור אצל חכמי ישראל יותר מזגל הנכרי, יען וביען כי שפת שקר אשמה רבה, ונתחייבנו על גדרי האמת, כי הוא מיסודי הנפש:

ג. רמב"ם יד החזקה הלכות דעות פרק ב

(ו) אסור לאדם להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כברו והענין שבלב הוא הדבר שבפה ואסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הנכרי כיצד לא ימכור לנכרי בשר נבילה במקום בשר שחוטא ולא מנעל של מתה במקום מנעל של שחוטא ולא יסרהב בחבירו שיאכל אצלו והוא יודע שאינו אוכל ולא ירבה לו בתקרובת והוא יודע שאינו מקבל ולא יפתח לו חביות שהוא צריך לפותחן למוכרן כדי לפתותו שבשביל כבודו פתח וכן כל כיוצא בו ואפילו מלה אחת של פיתוי ושל גניבת דעת אסור אלא שפת אמת ורוח נכון ולב טהור מכל עמל והוות:

ד. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף צד עמוד א

כדאמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של גוי. וא"ת מה הוצרך להביא שמואל בזו דהא תניא לה בהדיא במתניתא דלקמן אין מוכרין נבילות וטריפות לנכרי מפני שמטעהו, ולא סגיא דלא הוי

ידעין לה להיה מתניתא דהא סוגיא דגמרא היא דהיה דרבינא ורב אשי, וי"ל דאי מהיה הוה אמינא דוקא במכר כי התם שנכרי נותן דמים אבל בדורון אין בו משום גניבת דעת לגבי גוי, קמ"ל דשמואל דאף בזו אסור לגנוב דעת הגוי, ואיסור גניבת דעתו של נכרי כתבו קצת רבותינו בשם בעלי התוספות ז"ל שהוא איסור תורה דנפקא לן מדכתיב לא תגנובו ולא תכחשו וגו', וכי כתיב בסיפא דקרא איש בעמיתו דממעט גוי, ההיא [א] דלא תכחשו ולא תשקרו קאי, ובמקום שאין חילול השם בדבר, ודיקא נמי דלא כתיב מעמיתו או לעמיתו, והיינו נמי דיהבינן אנחתא בלא תגנובו, ואף על גב דלא אשכחן גניבה סתם על גניבת דעת אלא לשון גניבת לב, בכאן נכתב לא תגנובו סתם לכלול אף גניבת ממון, ובתוספתא דבבא קמא (פ"ז ה"ג עיין שם) איתא שלשה גנבים הם גדול שבכולם גונב דעת הבריות.

ה. חי' ריטב"א [קוק]

258 ועיי' בסמ"ק סי' רס"א שאינו אסור אלא מדרבנן.
וכ"כ הב"ח בחו"מ סי' רכח ד"ה ואף אם. ועיי' בעבודת
המלך פ"ב מהל' דעות ה"ו שכ' דגם דעת הרמב"ם
משמע דהוי רק מדרבנן ולכן לא הביאו בסהמ"צ.

ו. ספר חסידים - סימן נא

אסור להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי, ולא ידבר אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כפיו, והענין שבלב הוא הדבר שבפה. ואסור לגנוב דעת הבריות ואפ"ל דעתו של גוי. ואותן שמחזרין את הגוים בשעת שאלת שלומם, והגוי סבור שאמר לו טובה, חוטאים, כי אין לך גניבת דעת גדול מזה. אך כל מה שנוכל למעט בשאלת שלום של רשע יש לנו למעט, אך מפני דרכי שלום נוכל להקדים שלום לגדולים שבהם. ...

ז. דרך פקודיך מצות לא תעשה לו חלק המחשבה אות ב

ענף המצוה אפילו גניבת דעת אסור כדמשמע בזה"ק (והחמירו חז"ל בגמרא [חולין צד א] בגניבת דעת אפילו לגוי) כי הדעת הוא מנפש האדם אשר נפשו יודעת כמ"ש ונפשי יודעת מאוד [תהלים קלט יד], וכאשר גונב דעת האדם גונב חלק נפשו, ומה לי גנביה כוליה ומה לי גנביה פלגא.

10. מהרש"א על חולין דף צד/א

לא ימכור לחברו סנדל כו'. ק"ק הכא במכירה מאי קמ"ל הא ודאי אונאה היא כיון דמתה אין עורה חזק כשל בריאה שחוטה וי"ל דמייירי כגון שהוא מכר לו אותן בזול כמו של מתה אלא כדי להחזיק לו טובה בעלמא א"ל שהוא חיה שחוטה דהשתא לא הוה אלא גניבות דעת ובהיה דלא ישגר לו חבית יין ושמן צף כו' מתקמא במתנה דאי במכירת שמן האיך הטעהו ושלח לו יין כיון דאיכא למיקם עליה וק"ל:

11. ספר שערים מצוינים בהלכה

אל יסרהב אדם לחברו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד. פרש"י לא יפציר בו, הואיל ויודע שלא יעשה, משום דגונב דעתו להחזיק לו טובה בחנם וכו'. ועיי' במס' תענית (כג:): מ"ט לא אמר לן איתו כרוכו, משום דלא נפיש ריפתא ואמינא לא אחזיק בהו ברכנן טיבותא בחנם. עיי"ש ברש"י. כתוב בטור ושו"ע (חו"מ סי' רכח ס"ו) דאסור לגנוב דעת הבריות בדברים, שמראה לו שעושה בשבילו ואינו עושה, כגון שלא יסרהב בחבירו שיסעוד

עמו והוא יודע בו שאינו סועד. ופירש הב"ח דוקא הפצרה טובא אסור, אבל אמירה גרידא פעם ושתים מפני הכבוד אין שם איסור, וכן נוהגין. וכ"כ בתורת חיים. וכ"כ בסמ"ע (ס"ק ח) ואדרבה אם לא ידבר עמו כן יתבוזה חברו, דהרואים שאינו מכבדו יאמרו שהוא מפני שפלותו, דאין יודעין שנמנע מלכבדו מפני שיודע שאינו סועד.

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

איסור אלא מפני שמטעהו, ואפילו אינו נוטל ממנו אלא דמי מתה, אפ"ה איכא טעות, כיון דאין חפץ בשל מתה כלל. אבל בשו"ע (שם) כתב בזה"ל לא ימכור לו "עור" של בהמה מתה בחזקת שהיא שחוטה. ועי' בספר חסידים (סי' תנד) ולא יעשה אדם צדקה בדבר שיש בו סכנה, לאחר ניתנו לו מנעלים של מת ורוצה לתת אותם לעני, אמרו לו ואהבת לרעך כמוך, אלא תמכרם לנכרי שלא יבוא לידי סכנה לשום יהודי ויתן המעות לעני. ובמקור חסד מביא לפרשו עפ"י הגמ' כאן עי"ש.

לא ימכור אדם לחבירו סנדל של מתה. פרש"י של עור בהמה שמתה מאליה, אין עורה חזק כשל בריאה שחוטה. ומפרש בגמ' מפני ב' דברים א' מפני שמתעהו, וא' מפני הסכנה. פרש"י שמא מחמת נשיכת הנחש מתה והארס נבלע בעור. ובטור (חומ"מ סי' רכח ס"ח) כתב ולא ימכור מנעל של עור בהמה מתה בחזקת שהיא שחוטה. ועי' בב"ח ודעכשי שאין נחשים מצויים בינינו ליכא

13. חתם סופר על חולין דף צד/א

אמר ר' אליעזר בן יעקב על דבר זה נהרגו ג' נפשות מישראל. פי' כבר מאז למדו חז"ל ד"א שלא יתן ממה שלפניו לבנו של בעה"ב. ועל שעברו עדחז"ל אירע מכשול זה על ידה שנהרגו ג' נפשות מגלגלים חובה ע"י חייב. וכן תפרש הא דמים אחרונים הרגו את הנפש:

14. בן יהוידע על חולין דף צד/א

שם מאי קמ"ל דכולא ר' אליעזר בן יעקב היא. פירוש משנת ראב"י קב ונקי שתופס לשון קצר וכששנה זו המעשה לא שנה אותה באורח זה נחנק וזה נפל מן הגג אלא שנאה בקיצור על דבר זה נהרגו שלשה נפשות, ולכן הביא דבריו אלו בברייתא ללמדנו שגם פרטי המעשה השנויים בברייתא מודה בהם ראב"י דכך הוה, שגם הוא שמע המעשה בפרטי הדברים האלה, אלא שהוא דרכו לשנות בקיצור, לכך קצר בה בלשונו:

15. מאירי על חולין דף צד/א

האורחים בשעה שאין השבע מצוי ואין ביד בעל הבית להכין לפניהם במדה גדושה אין רשאים ליתן מחלקם לבניו ולבנותיו של בעל הבית אא"כ נטלו ממנו רשות הרבה מתבייש בעל הבית ממה שנתן לפניהם וכבר הוא מתבייש ביותר בשעה שהם נותנין מחלקם לבני חבורה:

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

כש"כ שלא יוכל ליתן לאחרים שלא ברשותו, ואמאי יוכל לקדש בזה, ולכן כתב דע"כ נראה ברור שאין כאן קידושי ודאי אלא ספק. ובתשו' מהרי"ל (ח"א סי' קנ) האריך בזה, ומסופק אם יש זכות להמקדש בתפוח קודם שאכלה, עי"ש. ובמס' קידושין (נב: ד"ה ההוא) הבאנו ממהרי"ט אלגאזי דדבר זה תלוי במחלוקת הראשונים, עי' בדברינו שם. וע"ע מה שהארכנו בענין זה במס' נדרים (לד: ד"ה א"ל) ובמס' עירובין (עג: ד"ה הפת) וקידושין (נב:).

ואין האורחין רשאים ליתן ממה שלפניהם. כתב בשלטי הגבורים במס' קידושין (כב: מדפי הרי"ף) בשם הריא"ז דבעל הבית המזמין אורחים לשלחנו, ולקח אחד מהן חתיכה וקידש בה את האשה מקודשת, שאין בעה"ב מקפיד עליהם אם יעשו כל חפציהם במזונותיהם. וכן פסק הרמ"א (אהע"ז סי' כח סי"ז) דאורח שיושב אצל בעה"ב ונטל חלקו וקידש בו הוי מקודשת. ובטור"ז (ס"ק לד) תמה על דין זה, מהא דאיתא כאן שאין האורחים רשאים ליתן ממה שלפניהם לבנו ולבתו של בעה"ב, אא"כ נטלו רשות מבעה"ב, וכ"פ בשו"ע (אור"ח סי' קע) וא"כ

17. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף צד עמוד א

ומפני שני דברים אמרו שאין מוכרין נבילות וטריפות לגויים. [1] פירש"י ז"ל אפילו בסתם, [2] ובתוספות פירשו שאין מוכרין אותו בסך שחוטות אבל בסתם מותר דסתמא בחזקת טריפות זבני להו, וכן עיקר כדבעינו לפרושי לקמן בשמעתין בס"ד.

=====

18. חדושי הריטב"א מסכת חולין דף צד עמוד ב

אמר אביי אין רישא וסיפא וכו' רבא אמר כולה במקום שמכריזין וכו'. הני תרי אוקימתא לחדא ענינא סלקי, אלא דאביי הו' ניהא ליה טפי דתהוי כולה בחדא גוונא דהיינו שלא הכריזו ובשני מקומות מלאוקמה במקום אחד ובתרי גוונא, ואיכא למידק דמכל מקום בין לאביי ורבא רישא דאוקמה מר במקום שאין מכריזין ומר במקום שמכריזין והכריזו דתרוייהו חדא היא, אמאי לא חשו לגניבת דעת או שמא יתננה לו בפני ישראל כדאמרינן לעיל אמתני', וי"ל דאינהו סבירא להו דליכא גניבת דעת בדורון, וסבירא להו נמי דלא מחמירין כולי האי דנגזור שמא יתננה לו בפני ישראל וכי היכי דלא גזרינן הכי במסכת עבודה זרה גבי ביתא דחיטי, ואינהו מוקמי ליה למתניתין כשינויא קמא דלעיל במקום שמכריזין ולא הכריזו.

19. ספר שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב אלא פשיטא במקום שמכריזין.
פרש"י והיום אירע להם אונס
שלא הכריזו, הלכך אתי ישראל למיזבן מיניה.
ותמה בתפארת יעקב דהך ברייתא דינא קתני
ולא שייך שיאמר התנא כשאירע אונס, ואי
הוה מעשה שפיר קתני שהיום אירע אונס.
ומפרש דבמקום שמכריזין ונפל טרפה
במקולין, אין ההכרזה מיד בעת נפילת
הטרפות, וקמ"ל התנא דלא ימכור לגכרי
נבלות עד אחר שהכריזו, דחיישינן שמא קודם
שתצא ההכרזה יקנה הישראל ממנו, וכן היה
המנהג במקום שמכריזין, שכל עור שיצאה
ההכרזה היו הכל יכולין ליקח בשר מן
הנכרים, והיינו משום דתיכף שנפל הטרפות
ביד הטבח לא היה מוכר הבשר עד שיצאה
ההכרזה.

20. ספר אגרא דפרקא - אות קסז

בגמרא ב"ב דף פ"ח [ע"א], הלוקח ירק מן השוק ובירר וכו', גמר בלבו לקנותו קנה ונתחייב במעשר, להחזירו
א"א וכו', ופריך בגמ' אטו משום דגמר בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר, אמר רב הושעיא הכא בירא שמים
עסקינן כגון רב ספרא דקיים בנפשיה ודובר אמת בלבבו, ע"כ. שמעינן מכאן דמדת ודובר אמת בלבבו אינו
ממילי דחסידי רב ממדת הירא שמים (מדלא קא משני הכא באדם שמקיים ודובר אמת בלבבו עסקינן כגון רב
ספרא, רק משני הכא בירא שמים עסקינן משמע דזה מהראוי ומחוייב לכל ירא שמים, וכן משמע מדמוקי
למתניתא בהכי, ואי ממילי דחסידי הוא האיך שייך למיתני סתם מתניתא הכי לדינא, אלא ע"כ להיות הדבר מחוייב
לכל ירא שמים) ועל יראת שמים נצטוינו מן התורה:

21. רש"י מסכת חולין דף צד עמוד ב ד"ה אינהו הוא

אינהו הוא דקא מטעו אנפשייהו - דלא משיילי אי טרפה אי כשרה והאי דקתני לעיל מפני שמטעהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני דאומר לו בשבילך אני פותחם דודאי גונב דעתו.

22. תוספות מסכת חולין דף צד עמוד ב

אינהו דקא מטעו אנפשייהו כי הא - [1] פי' בקונטרס והא דקתני לעיל מפני שמטעהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני כשאומר לו בשבילך אני פותחן דודאי גונב דעתו ואין נראה דהא אלא אם כן הודיעו קתני דמשמע אפילו בסתם אסור ולא שרי אלא בכה"ג ועוד דמאי פריך מרב יהודה דפתח ליה לעולא דהא ודאי שלא היה מטעהו רב יהודה לומר לו בשבילך אני פותחן [2] לכך נראה דהתם בסתם ואסור משום דאין לאורח לאסוקי אדעתיה דמכורות לחנוני אבל הכא איבעי [להו] לאסוקי אדעתיה דטרפה היא ומר זוטרא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שלא לקראתו היו באים אלא לצורך עצמם.

• ספר ישא ברכה

ר"ל) בא"ד אב"ל הכא איבע"ל
לאסוקי כו'. דאי כשרה הי' מוכרה
לישראל ציוקר טפי, כן נראה פשוט, אבל
הרמב"ן כתב דכיון שהכריזו נפל בישראל לבני
חילא הו"ל לאסוקי אדעתיה שזה מוכר לו
טרפות, וכ"כ הריטב"א.

23. תוספות מסכת חולין דף צד עמוד ב

והא קא מטעינן ליה - וא"ת והא אין זה טעות כיון דבלאו הכי היו באים לכבודו כדקאמר ליה טפי הוה טרחנא דכה"ג אמרינן לעיל שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה וי"ל דלא דמי כלל דלעיל נהי דליכא פסידא כל כך במה שפותחן כיון שהיו מכורות לחנוני מ"מ בעבורו פתחן וכיון דאפילו לא היו מכורות היה פותחן בעבורו לא הוצרך להודיעו כלל אבל הכא לא באו כלל בעבורו.

24. דף על הדף מסכת חולין דף צד עמוד א

בגמ': אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עכו"ם.

בשו"ע הרב הל' אונאה וגניבת דעת (סעי' יב - יד) כתב כמה דינים היוצא מסוגיין:

א. אסור לגנוב דעת הבריות אפילו במלה אחת של שפת חלקות או גנבת דעת, או לעשות מעשה שעושה בשבילו, כדי שיחזיקו לו טובה בחנם (הוא מל' הרמב"ם).

ב. מדברי סופרים אסור לגנוב דעתו של גוי, אפילו בדבר שלא יגיע לו הפסד, כגון למכור לו בשר נבלה בחזקת שחוטה.

ג. לא יפתח חבית יין בשבילו שכבר מכרה לחנוני, וחבירו חושב שפותח שבשבילו כדי להשקותו יין טוב, ונמצא שהבעה"ב מפסיד עבורו הפסד גדול, שהחבית שנשארת חסרה מתקלקל יינה, ונמצא שמחזיק לו טובה על חנם, אלא צריך להודיעו שלא פתחו בשבילו במיוחד, שהרי אין חבירו חושב מן הסתם שעומד למכרו לחנוני עכשיו.

ד. אם הי' באמת פותח בשבילו, א"צ לומר לו שעומד עכשיו למכור לחנוני.

ה. אם מטעה עצמו, כגון שפגע בחבירו בדרך, וחושב זה שיצא הלה לקראתו לכבדו, אין צריך להודיעו, שהרי היה יכול לדעת שבמקרה יצא לדרך זו.

ו. לא יפציר בחבירו שיסעוד עמו, והוא יודע שאינו סועד.

ז. דוקא להפציר אסור, אבל לומר פעם פעמים בא ואכול עמי מותר, כי זהו כבודו שמכבדו לאכול עמו. (לפ"ז לכאן) מותר לשלוח הזמנה, למי שיודע שבין כך לא יבא, כגון שהוא אבל או מחוץ לעיר, ואף שאם הי' יודע שהי' כאן לא הי' מזמינו, כיון שאמירת פעם ופעמים זו כבודו).

ח. אם באמת הי' רוצה שיאכל אצלו, מותר לו להפציר בו - אף שיודע שלא יבא, כיון שאין המניעה ממנו.

ט. אבל אסור להביא לבית האבל כלי ריק של יין, מכיון שיודע שאינו נצרך שם, ואף שגם אם הי' נצרך הי' מביא להם יין, כיון שהמניעה היא מצידו - שהביא פך ריקן.

י. אם הוא עושה כן לא בשביל שהלה יחזיק לו טובה, אלא כדי לכבדו בעיני הבריות, מותר, שכל שעושים כדי לכבדו בעיני הבריות, אין בו משום גניבת דעת. [א. ה. מזה יש ללמוד כמה הבל הוא הכבוד, שמותר להביא כלי "ריק" של יין, שיחשבו שמביא לו יין, הכל - בשביל כביכול לכבדו]. ע"כ.